

СЪДИЙСКА КОЛЕГИЯ НА ВСС	
Регистрационен индекс	Дата
ВСС-5026	10-04-2024

г-н БОЯН МАГДАЛИНЧЕВ

Ръководител на проект

„Повишаване на професионализма в
съдебната система“

**Обобщен доклад за извършената работа
от Радослава Николаева Качерилска
по Договор № ВСС-5026/09.03.2023 г.**

В периода от 1 април 2023 г. до 31 януари 2024 г. изпълнявах своите задължения по Договор № ВСС-5026/09.03.2023 г. като командирован експерт в българския отдел на Регистратурата на Европейския съд по правата на човека в гр. Страсбург, Франция /ЕСПЧ, Съдът/.

През този период участвах в множество въвеждащи специализирани юридически и технически обучения, организирани от ЕСПЧ и Съвета на Европа, водени на английски език от представители на Съда. Основните обучения бяха свързани с практиката на ЕСПЧ, свързани с основните права, защитени от Европейската Конвенция за правата на човека /Конвенцията/ и протоколите към нея; критериите за допустимост на подадените жалби до Съда; практическите въпроси по изготвяне на юридически становища за недопустимост или регистриране на жалби до Съда, както и последващата работа по регистрирани дела, включително и изготвяне на проекти за решения по различните процедури за решаване на дела в ЕСПЧ; както и обучения за използване на специално разработените за Съда деловодни програми и платформата за търсене на съдебна практика на Съда /HUDOC/. Имах и възможността да посещавам интензивен курс по френски език, организиран от Съвета на Европа.

Изключително интересни и полезни за мен като наказателен съдия бяха обученията, свързани с теоретичните и практическите въпроси относно приложението на чл. 6 от Конвенцията /относно достъпа до съд и справедливия съдебен процес/ в наказателния и съответно в гражданския му аспект; обученията по приложението на чл. 3 от Конвенцията /забраната за изтезания/ и чл. 5 от Конвенцията /относно критериите за законност на задържането/. Придобих ценни знания и опит и благодарение на организираните срещи със съдии и други опитни юристи в ЕСПЧ, работили по някои от най-значимите дела през последните години, разгледани от Голяма камера на Съда.

Работата ми в Регистратурата на Съда беше свързана преди всичко с преценка за допустимост на новопостъпили жалби срещу Република България, като ми бяха възлагани и допълнителни задачи по проучване на определени въпроси за вече регистрирани български дела или дела срещу други държави.

Работейки по подадени жалби срещу Република България, в деня на постъпването им извършвах преценка за нередовност от външна страна по реда на чл. 47 от Правилника на ЕСПЧ – дали жалбоподателите ясно са посочили фактите, на които основават своите оплаквания; нарушените техни права, защитени от ЕКПЧ и твърдения относно изчерпване на вътрешноправните средства за защита, както и дали са изпълнили чисто формалните изисквания към формата и съдържанието на жалбите.

Освен това основната част от работата ми беше свързана с изготвяне на английски език на становища за допустимост на жалбите съгласно чл. 34 и 35 от Конвенцията, в които се излагат фактите по случая, включително произнасянията на компетентните съдилища, оплакванията на жалбоподателя, както и становище по допустимостта на жалбата, позовавайки се на практиката на ЕСПЧ по подобни случаи. При достигнат извод за недопустимост на жалбата, становището се разглежда от определен съдия от ЕСПЧ /различен от българския/ и след неговото одобрение, на жалбоподателя се изпраща единствено писмо с кратко позоваване на причините за недопустимост на жалбата му и евентуално цитиране на практика на Съда. А при достигнат извод за допустимост на жалбата, същата се регистрира, като в тези случаи изготвях на английски език кратко резюме на фактите и оплакванията на жалбоподателя с посочване на решения на съда по подобни дела срещу Република България или други държави, в които е установено нарушение на Конвенцията. В последствие тези дела се разпределят на старши юристите от българския отдел, които изготвят комуникационен доклад по делото и евентуално и проект за съдебно решение, който да бъде разгледан от съдиите.

Разгледаните от мен жалби бяха разнообразни, като засягаха почти всички защитени от Конвенцията права след проведени граждански, наказателни или административни производства в Република България. Но основният обем от жалбите биха могли да се обособят в няколко основни групи, като най-многобройни бяха тези подадени от лица, твърдящи, че правото им на справедлив съдебен процес по чл. 6 от Конвенцията е нарушено в различни хипотези. Друга голяма група жалбоподатели бяха изтърпяващи наказание „лишаване от свобода“ оплакващи се относно лишаването им от право на глас при избори за Парламент, относно условията на задържането им, както и оплаквания от лица, осъдени на „доживотен затвор“ относно хуманността на наказанието им. Множество дела бяха свързани и с твърдения за нарушено право на собственост по смисъла на чл. 1 от Протокол 1 към Конвенцията. Забеляза се и тенденция за увеличаване на броя на жалбите за нарушения на правото на личен живот по чл. 8 от Конвенцията, подадени от еднополови двойки или лица, желаещи смяна на пола си.

През последните няколко месеца от работата ми в съда извърших и задълбочено проучване на практиката на българските съдилища и на ЕСПЧ по въпроса за ефективността на юридическия контрол върху решенията на председателя на ДАНС за отнемане на достъпа до класифицирана информация. След това изготвих и проекти за доклади за комуникация на вече регистрирани дела по този въпрос, които включваха кратко резюме на фактите и въпроси към страните относно основните проблеми по случая, а ако е необходимо, и предложение за обявяване на някои от оплакванията за недопустими, с излагане на съответните мотиви и позоваване на практиката на Съда. В последствие тези доклади се изпращат на страните по делото, които имат възможност да

изложат своите доводи по повдигнатите въпроси, като последните се вземат предвид от съдебния състав при изготвяне на решението по делото.

Като цяло за мен представляваха по-голямо предизвикателство и съответно ми бяха по-интересни допустимите жалби, които регистрирах за последващо разглеждане от Съда. По този начин имах възможността да се запозная с различни проблеми от материално или процесуално естество и да направя по-задълбочено проучване на практиката на ЕСПЧ по подобни оплаквания. В известен смисъл тази работа се доближаваше повече до работата ми като наказателен съдия и освен това ми носеше повече лично удовлетворение, тъй като, ако по тези дела бъде постановено решение на ЕСПЧ, това би могло да доведе до необходимата промяна в националното законодателство или съдебна практика.

В резултат на работата ми в Регистратурата на ЕСПЧ и след запознаване със статистическите данни за броя на постъпващите жалби и процента от тях, които са регистрирани като допустими, бих могла да направя извод, че значително намалява броят на делата, които се образуват срещу България, като нарушенията рядко сочат на системни проблеми в страната. Вярвам, че това е в резултат на позитивната тенденция за подобряване на качеството на работа на българските съдилища и промените в националното законодателство, при което са взети предвид предходни решения на ЕСПЧ срещу Република България, както и добрите европейски практики. Броят на установените нарушения трайно намалява, като те често касаят оплаквания по жалби, подадени преди значителен период от време. От друга страна, това се дължи и на създадените национални механизми за установяване на нарушения на защитени права от Конвенцията и обезщетяване на пострадалите от тях.

В контекста на изложеното, считам, че качеството на работа на българските магистрати би се подобрило и чрез осигуряването на по-лесен достъп до практиката на ЕСПЧ, чрез което приетите от Съда стандарти при защитата на човешките права биха били имплементирани по-пълноценно в българската съдебна практика. Това би могло да се осигури чрез повече семинари, онлайн обучения или кратки учебни посещения на ЕСПЧ. Но най-лесният начин за постигане на най-голям ефект за неограничен кръг потребители, е да се преведат на български език разработените от служителите на ЕСПЧ ръководства /Case-law Guides/ относно всички текстове на Конвенцията, в които са обобщени както основните принципи в съответната материя, така и най-актуалната практика на Съда по определен проблем. Тези документи са достъпни чрез платформата ECHR Knowledge Sharing на английски и френски език, те се актуализират и допълват всяка година специален екип от професионалисти в съответната област под редакцията на Регистратурата на Съда и дават несравнима по обем и качество информация за практиката на ЕСПЧ, като накратко са резюмирани огромен брой съдебни решения. Преводът на ръководствата на български език ще преодолее съществен проблем за много магистрати, които не владеят свободно юридически английски или френски език и ще улесни позоваването на практиката на ЕСПЧ не само по български дела /решенията по които са преведени и публикувани в платформата HUDOC/, но и по дела срещу всички останали държави-членки на Съвета на Европа. Това би довело до развитие на българската юриспруденция и доближаването ѝ до европейските стандарти.

На следващо място, бих искала да обърна внимание и на отношението на всички служители на Съда, преди всичко на колегите от Българския отдел в ЕСПЧ, които приветстваха мен и другите командировани магистрати като ценна част от екипа, вложиха много време и усилия в обучението ни и ни съдействаха да се почувстваме максимално комфортно не само в Съда, но и във Франция. За това помогнаха и различните социални инициативи, организирани от Съвета на Европа и ЕСПЧ, както и атмосферата на взаимно уважение, екипност и професионализъм. По време на работата ми в Съда имах възможност да се запозная с изключителни юристи не само от България, но и от всички европейски държави, да обменям с тях опит и идеи за развитието на законодателството и юриспруденцията, да ползвам в работата и личните си контакти английски език, което ме обогати не само като съдия, но и като личност. Вярвам, че придобитите по-задълбочени познания в областта на защитата на човешките права са от значителна полза в работата ми като наказателен съдия в Софийския районен съд и ще повишат качеството на изготвените от мен съдебни актове. Пребиваването ми в чужбина за един сравнително дълъг период, в мултикултурна среда, разшири ми рогледа, предостави ми възможност да придобия реална представа за начина на живот в различни европейски държави и ме направи по-толерантна. Вярвам, че ще успея да съхраня създадените в Страсбург професионални контакти и приятелства с изключително стойностни хора, които в живота и работата си отстояват защитата на човешките права и свободи.

В заключение мога с категоричност да заявя, че престоят ми в Страсбург и работата ми в ЕСПЧ ми предоставиха уникалната възможност да задълбоча познанията си за практиката на Съда по прилагане на Конвенцията, но и да придобия по-широк поглед върху работата на българската съдебна система във всички области на правото, включително да се завърна към работата си на наказателен съдия с новопридобити знания и умения и подновен ентузиазъм.

Подпис

/Радослава Качерилска/